

МОТИВАЦІЯ ВИБОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧАМИ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Чернишенко Тамара,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, 21001, Україна;

<https://orcid.org/0000-0001-9689-5758>;

email: tamarra2803@gmail.com

Анотація. Актуальність. Проблема вибору професії кожною людиною є важливим і складним соціальним процесом. Вона має велике значення не тільки для абітурієнта, який вступає до закладу освіти, але й для всього суспільства. Соціальна обумовленість відповідності вибору професії індивідуальним інтересам, мотивам має значення для задоволення суспільства в професійно-компетентних кадрах. **Мета дослідження** – дослідити мотивацію вибору педагогічних професій (вчитель фізичної культури, тренер з обраного виду спорту) здобувачами факультету фізичного виховання і спорту ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. **Матеріал і методи дослідження.** У дослідженні брали участь здобувачі факультету фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за спеціальностями: А4.11 Середня освіта. (Фізична культур) – 41 особа, А7 Фізична культура і спорт – 37 осіб. Загалом було задіяно хлопців – 64 особи; дівчат – 14, віком від 16 до 18 років (94,3 %). У дослідженні використовувалися такі методи: аналіз і узагальнення науково-методичних джерел за темою дослідження, педагогічне спостереження, соціологічні (усне опитування, анкетування), методи математичної статистики, визначенні індекс задоволеності (ІЗ) та індекс незадоволеності (ІНЗ) навчання здобувачами, за методикою В. О. Ядова. **Результати дослідження.** Анкетування здобувачів, яке визначало мотивацію вибору ЗВО, спеціальності, задоволеності майбутньої спеціальністю, дало нам змогу виявити що, домінуючими серед мотивів, визначаючих вибір закладу освіти можна виділити «зацікавленість до професійної діяльності» (68 %), та «впевненість у своїх здібностях до обраної професії (61,5 %), що дозволяє припустити, що існує досить висока професійна спрямованість у здобувачів майбутніх тренерів і здобувачів майбутніх вчителів. Дослідження мотиву вибору спеціальності, яка є однаковою для майбутніх тренерів і вчителів

– є мотив «любов до спорту», відповідно – 54,1 %; 51,2 %. Така однастайність в поглядах дозволяє припустити, що заняття спортом, та спортивна діяльність домінує при виборі професії. Аналізуючи «індекс задоволеності» здобувачами двох спеціальностей ми можемо стверджувати, що отримані показники відповідають середньому рівню. **Висновки.** Отримані дані розкривають структуру мотивації здобувачів різних спеціальностей і свідчать про необхідність втручання у процес її формування.

Ключові слова: мотив, мотивація, індекс задоволеності та незадоволеності навчанням, здобувачі, фізична культура і спорт.

MOTIVATION FOR CHOOSING HIGHER EDUCATION AND SPECIALTY BY GRADUATES OF THE FACULTY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Chernyshenko Tamara

Abstract. Topicality. The problem of choosing a profession for each person is an important and complex social process. It is of great importance for the entrant who enters an educational institution, but also for the entire society. The social conditioning of the choice of profession to individual interests and motives is important for the satisfaction of society in professionally competent personnel.

The purpose of the study is to investigate the motivation for choosing pedagogical professions (physical education teacher, coach in the chosen sport) by applicants to the Faculty of Physical Education and Sports of the M. Kotsiubynskyi VDPU.

Material and methods of the study. The study was attended by applicants of the Faculty of Physical Education and Sports of the Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University in the following specialties: A 4.11 Secondary Education. (Physical Culture) – 41 people, A7 Physical Culture and Sports – 37 people. The following methods were used in the study: analysis and generalization of scientific and methodological sources on the topic of the study, pedagogical observation, sociological (oral survey, questionnaire), methods of mathematical statistics determination of the satisfaction index (SI), dissatisfaction index (DIS) training by applicants, according to the methodology of V.O. Yadov.

Research results. Questioning applicants on questions that determined the motivation for choosing a university, specialty, and satisfaction with the future specialty allowed us to find out that the dominant motives determining the choice of a university are “interest in professional activity” (68 %) and confidence in one's abilities for this profession (61,5 %), which suggests that there is a fairly high professional orientation among applicants-coaches and applicants-teachers. Research on the motive

for choosing a specialty, which is the same for applicants-coaches and teachers – there is a motive of “love for sports”, respectively – 54,1 %; 51,2 %. Such unanimity in views suggests that sports and sports activities dominate when choosing a profession. Analyzing the “satisfaction index” of applicants for the two specialties, we can state that the obtained indicators correspond to the average level.

Conclusions. The obtained data reveal the structure of motivation of applicants of various specialties and indicate the need to intervene in the process of its formation.

Keywords: motive, motivation, index of satisfaction and dissatisfaction with training, applicants, physical culture and sports.

Постановка проблеми. Проблема вибору професії кожною людиною є важливим і складним соціальним процесом. Вона має велике значення не тільки для абітурієнта, який вступає до закладу освіти, але й для всього суспільства. Соціальна обумовленість відповідності вибору професії індивідуальним інтересам, мотивам має значення для задоволення суспільства в професійно-компетентних кадрах (Онопрієнко, 2007).

Найважливішим джерелом задоволення потреб у кадрах є молоді спеціалісти, які закінчують відповідні заклади вищої освіти.

Навчальний процес у закладах вищої освіти забезпечує кожному здобувачеві широкі можливості максимально розвинути свої здібності й успішно опанувати обрану професію.

Тому вступ до закладу освіти завжди передбачає прийняття особистістю обґрунтованого рішення вибору професії. Однак недостатньо хороша організація профорієнтаційної роботи в школі, спонтанність вибору професії, випадковий збіг обставин, що сприяють вибору професій призводять до того, що людина здобувши вищу освіту за цією професією, змінює її. Не краще, коли фахівець продовжує працювати за здобутою ним професією, але його головні інтереси та схильності лежать зовсім в іншій галузі діяльності (Шклярук, & Мирончук, 2015; Ігнатова, 2024).

У зв'язку з цим, дослідження мотивації вибору ЗВО та майбутньої професії є дуже актуальним, і не дослідженим для здобувачів спеціальностей: А4.11 Середня освіта (Фізична культура), А7 Фізична культура і спорт.

Аналіз останніх досліджень. Загальновідомо, що здібності людини, як і особистість загалом, формуються та виявляються у діяльності. Залежність розвитку здібностей від діяльності виявляється опосередкованим характером ставлення самої особистості до цієї діяльності. Діяльність людини завжди суб'єктивно мотивована. В основі будь-якої діяльності людини лежать потреби, мотиви, інтереси, цілі, тобто комплекс чинників, які характеризують поняттям «мотивація» (Гоулд, & Венберг, 2001; Тригуб, 2014).

Незважаючи на різні теорії мотивації, в їх основі лежить мотив. Мотив на думку С. Ільченко (2017) – це те, що належить самому суб'єкту поведінки, є його стійкою особистісною властивістю, спонукаючою до здійснення окремих дій (Добринський, & Мудрик, 2013; Гончар, 2022). Мотив – багатозначний термін, який використовується в двох головних значеннях: як внутрішня, так і зовнішня сили, які спонукають людину до дії. Найбільш важливим мотиваційним чинником є потреба.

Термін «мотивація» використовується у сучасній психології, як визначення системи факторів розвитку поведінки (потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення) та як характеристика процесу, що стимулює й підтримує поведінку на певному рівні (Тригуб, 2014).

Сьогодні мотивація як психічне явище трактується по-різному: як сукупність факторів, що визначають поведінку (Тригуб, 2014); як сукупність мотивів (Грецький, 2013); як активність організму, що визначає її спрямованість (Ільченко, 2017) або як шлях дії мотиву, якій здійснюється в конкретній формі діяльності (Гончар, 2022).

У нашому дослідженні розглядається низка мотивів, що лежать в основі вибору здобувачами вищої освіти педагогічного закладу та професій: вчителя фізичної культури, тренера з виду спорту, інструктора з фітнесу для продовження кар'єри в галузі фізичної культури і спорту.

Ставлення здобувача до навчання в закладі вищої освіти значною мірою залежить від чинників вибору професії та ставлення до самого процесу навчання. Сучасні дослідження показують, що мотиваційна сфера та інтереси в галузі фізичного виховання і спорту мають свої вікові особливості, які по'язані із соціальним формуванням особистості, психологічним розвитком і соціально-економічними умовами життя майбутніх абітурієнтів (Жданюк, 2019).

Як відзначають фахівці, у здобувача, який має мотивацію щодо власного вибору професії, бажання отримувати спеціальні знання, високі спортивні результати в спорті, можна спостерігати такі прояви: зацікавленість до конкретної діяльності, прояв стійкого інтересу до майбутньої професійно-педагогічної діяльності, прагнення у подальшому працювати саме у цій сфері, задовольняти свої потреби до самореалізації, готовність до вдосконалення професійних компетенцій (Чернишенко, & Зацерковна, 2001; Кричфалушій, & Соляник, 2012; Касарада, Чеханюк, Галицька, & Герасимюк, 2023).

Таким чином, важливе завдання закладів вищої освіти та педагогів – продовжувати здійснювати формування професійних мотивів навчання у здобувачів, надавати можливість їм бути активним у пізнавальній, інтелектуальній і самостійній діяльності, виявляти ініціативу в прийнятті рішень щодо вибору шляхів самоосвіти (Максимчук, 2016; Ігнатова, 2024).

Ставлення майбутніх фахівців до своєї професії, мотиви вибору закладу освіти, мотиви вибору спеціальності є надзвичайно важливими чинниками, що зумовлюють успішність у подальшому професійному навчанні. Саме правильне виявлення професійних мотивів, інтересів є важливим прогностичним фактором задоволеності професією в майбутньому.

Мета дослідження – дослідити мотивацію вибору педагогічних професій (вчитель фізичної культури, тренер з обраного виду спорту) здобувачами факультету фізичного виховання і спорту ВДПУ ім. М Коцюбинського.

Матеріал і методи дослідження. У дослідженні брали участь здобувачі факультету фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за спеціальностями: А 4.11 Середня освіта. (Фізична культур) – 41 особа, А7 Фізична культура і спорт – 37 осіб, з них 64 особи чоловічої статі та 14 жіночої статі, 94,3 % контингенту мали вік від 16 до 18 років.

У нашому дослідженні розглядалися мотиви вибору закладу вищої освіти та мотиви вибору майбутньої професійної діяльності в сфері фізичної культури і спорту здобувачами першого курсу, які вже здійснили своє рішення. Усі учасники дослідження дали усну згоду на участь в анкетуванні відповідно до Гельсінської декларації 2008 р.

У дослідженні використовувалися такі методи: аналіз і узагальнення науково-методичних джерел за темою дослідження, педагогічне спостереження під час практичних, семінарських, лекційних занять з дисциплін: «Теорія і методика навчання рухливим іграм і забавам», «Вступ до спеціальності та спортивні споруди і обладнання», «Теорія і методика навчання гімнастики» з метою вивчення поведінки здобувачів, зацікавленості сприйняття практичного та лекційного матеріалу, активності на заняттях; соціологічні (усне опитування) – для з'ясування психологічного стану та адаптованості здобувачів у студентському колективі, в якому навчаються; анкетування – отримання інформації шляхом письмових відповідей респондентів з метою вивчення основних питань пов'язаних з мотиваційною сферою вибору освітнього закладу та педагогічної спеціальності, визначення зацікавленості майбутньою професією, а також визначення переваги той чи іншої спеціальності, яку б обрали після закінчення вузу.

Отримані результати анкетування оброблялися за допомогою методів математичної статистики, визначалася – середня арифметична величина ($\bar{x}$); для визначення загального індексу задоволеності або незадоволеності навчанням, була використана методика, яка розроблена В.О. Ядовим і адаптована до педагогічних досліджень.

Для підрахунку індексів ми виходимо із наступної шкали:

- вища оцінка задоволеності дорівнює – 1,0;
- невисока оцінка задоволеності дорівнює – 0,5;
- вища оцінка не задоволеності дорівнює – 1,0;
- невисока оцінка не задоволеності дорівнює – 0,5;
- середня оцінка має нульове значення.

Індекс задоволеності вибору спеціальності здобувачами, окремими сторонами навчальної діяльності можна вирахувати за формулою:

$$ІЗ (\text{індекс задоволеність}) = \frac{a(+1,0) + b(+0,5)}{K}; \quad (1)$$

Індекс незадоволеності визначається за формулою:

$$ІНЗ (\text{індекс незадоволеності}) = \frac{c(-1,0) + d(-0,5)}{K}; \quad (2)$$

де а – максимально задоволені;

в – задоволені;

с – максимально незадоволені;

д – незадоволені.

К – загальна кількість опитаних.

Результати дослідження. Аналіз відповідей на питання «Що спонукало Вас вступити до нашого закладу освіти?» дозволило визначити ранговість мотивів вибору здобувачами педагогічної професії (табл.1).

Провідним мотивом для здобувачів є «зацікавленість до професійної діяльності», що складає 68 % відповідей, яку відзначили студенти спеціальності А7 Фізична культура і спорт.

Для здобувачів іншої спеціальності А4.11 Середня освіта. (Фізична культура), ми бачимо, що провідним було вибрано «впевненість у своїх здібностях до цієї професії» що склало 61,5 % відповідей.

Характерно, що ці два мотиви відзначені здобувачами двох спеціальностей переважають над рештою мотивів. Це говорить про високу професійну спрямованість майбутніх фахівців, які вибрали і навчаються в педагогічному закладі.

Другий ранг, який виділяють здобувачі майбутні тренери з виду спорту є «необхідність вищої освіти для кар'єрного росту», водночас педагоги-вчителі другим визначають мотив «тільки бажання отримати вищу освіту», відповідно отримані результати розподілилися 44 % та 46,2 %.

Третій ранг для здобувачів спеціальності «Фізична культура і спорт», за яким було виявлено 36 % відповідей зайняла відповідь «здібності до майбутньої професії», а саме тренера з виду спорту. Треба відзначити, що в цій групі респондентів біля 25 % мають високий спортивний розряд (від 1-го дорослого до МС) і під час опитування більшість респондентів зазначала, що в процесі

тренувань вони випробували свої здібності з юними спортсменами, мали можливість виконувати певні педагогічні завдання з свого виду спорту.

Таблиця 1

Результати відповідей здобувачів на вибір закладу освіти

№ з/п	Основні мотиви вибору навчального закладу	Здобувачі А7 Фізична культура і спорт (n=37)	Ранг	Здобувачі А14.11 Середня освіта. (Фізична культура) (n=41)	Ранг
1.	Тільки бажання отримати вищу освіту	24 %	4	46,2 %	2
2.	Вважаю, що краще вчитися, чим працювати на виробництві	12 %	5-6	0 %	8
3.	Зацікавленість до проблем цієї наукової діяльності	12 %	5-6	15,4 %	5
4.	Зацікавленість до професійної діяльності	68 %	1	38,5 %	3-4
5.	Впевненість у своїх здібностях до цієї професії	36 %	3	61,5 %	1
6.	Необхідність вищої освіти для кар'єрного росту	44 %	2	38,5 %	3-4
7.	Наполягали батьки, родичі	0 %	8	7,7 %	6-7
8.	Немає бажання йти служити в ЗСУ	4 %	7	7,7 %	6-7

До третього рангу в здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури потрапило два мотиви: «зацікавленість до професійної діяльності» та «необхідність вищої освіти для кар'єрного росту», що склало 38,5 % відповідей.

Четверта частина відповідей (24 %) здобувачів спеціальності А7 Фізична культура і спорт перепадає на мотив «тільки бажання отримати вищу освіту».

П'ятий–шостий ранг (12 %) у відповідях здобувачів спеціальності «Фізична культура і спорт» отримали: «зацікавленість до проблем цієї наукової діяльності» та «вважаю, що краще вчитися, чим працювати на виробництві».

Для спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» мотивами вибору закладу освіти, які займають шостий–сьомий ранг (7,7 %) стали відповіді – «наполягали батьки, родичи» та «немає бажання йти служити в ЗСУ». Варто відзначити, що мотив «немає бажання йти служити в ЗСУ» у здобувачів спеціальності «Фізична культура і спорт» склав 4 % відповідей.

Визначення мотивації вибору спеціальності є важливим прогностичним фактором задоволеності професією в майбутньому, що зумовлює успішність професійного навчання здобувачів.

У результаті дослідження мотивів вибору спеціальності здобувачами, які в майбутньому будуть вчителями і тренерами основним є мотив «любов до спорту» (табл. 2). Зокрема, для здобувачів – тренерської спеціальності цей мотив складає 54,1 %, для здобувачів – майбутніх вчителів 51,2 %. Така однотайність у поглядах дозволяє припустити, що заняття спортом та спортивна діяльність у здобувачів до вступу в ЗВО домінує при виборі професії. Ця закономірність простежується і далі. Так, другим за значущістю мотивом було «бажання стати тренером». Хоча у здобувачів-майбутніх тренерів цей показник склав 24,3 % і був нижчим за результат здобувачів спеціальності А4.11 Середня освіта (Фізична культура) – 26,8 %.

Таблиця 2

Результати відповідей здобувачів на вибір професії

№ з/п	Основні мотиви вибору спеціальності в сфері фізичної культури	Здобувачі 017 Фізична культура і спорт (n=37)	Ранг	Здобувачі 014 Середня освіта. (Фізична культура) (n=41)	Ранг
1.	Любов до дітей	13,5 %	3	12,2 %	3
2.	Любов до спорту	54,1 %	1	51,2 %	1
3.	Приклад родичів	2,7 %	5	0 %	0
4.	Бажання стати тренером	24,3 %	2	26,8 %	2
5.	Бажання стати викладачем	0 %	0	2,4 %	5-6
6.	Бажання стати вчителем	0 %	0	2,4 %	5-6
7.	Порада вчителя	0 %	0	0 %	0
8.	Порада тренера	5,4 %	4	4,8 %	4

Мотив «любов до дітей» займає третє місце, у здобувачів-тренерів (13,5 %), здобувачів-вчителів (12,2 %). Адже в творчій роботі спортивного педагога велику роль відіграють його почуття до дітей. За виразом В.О.Сухомлинського, любов до дітей – це самий важливий компонент педагогічних здібностей, бо навчитися їх любити неможна ні в якому закладі освіти, ні з яких книг. Виховання цього відчуття в процесі підготовки спеціалістів для сфери фізичної культури і спорту є одним з найважливіших завдань.

Далі отримані результати дослідження розташувалися в такій послідовності: «порада тренера» займає четверте місце у відповідях здобувачів-майбутніх тренерів (5,4 %) та у майбутніх вчителів, викладачів (4,8 %).

П'ятий і шостий ранг результатів здобувачів спеціальності А4.11 Середня освіта. (Фізична культура) розділили мотиви – «бажання стати викладачем» та «бажання стати вчителем». Дані, отримані в ході дослідження дозволяють констатувати, що профорієнтаційна робота ведеться на недостатньому рівні як вчителями загальноосвітніх шкіл, так і тренерами дитячих спортивних шкіл.

Процес самостійного входження у педагогічну спортивну професію характеризується багатьма показниками, один із найважливіших – задоволеність вибором спеціальності, яку отримують в закладі освіти, що водночас відображає характер усвідомлення правильності власного вибору.

Результати дослідження задоволеності вибору спеціальності, яку отримують здобувачі в закладі вищої освіти визначеного відповідним індексом представлено в табл.3.

Таблиця 3

Результати дослідження відповідей здобувачів задоволеності в виборі спеціальності, яку отримують в ЗВО

№ з/п	Якою мірою Ви задоволені спеціальністю, яку отримаєте в вузі?	Здобувачі 017 Фізична культура і спорт (n=37)	Здобувачі 014 Середня освіта (Фізична культура) (n=41)
1.	Повністю задоволений	14,6 %	27,9 %
2.	В основному задоволений	65,9 %	60,5 %
3.	Ставлюсь байдуже	9,75 %	4,60 %
4.	Не задоволений	9,75 %	7,0 %
5.	Повністю не задоволений	0 %	0 %

Цей метод дозволив виявити відношення здобувачів на початку свого навчання в педагогічному університеті. Високий відсоток 65,9 % відповіді («в основному задоволений») було отримано у здобувачів спеціальності «Фізична культура і спорт». Це пояснюється тим, що отримані теоретичні знання, певні рухові уміння та навички з окремих предметів, які вивчалися в першому семестрі здобувачами вважалися важливими та необхідними для майбутньої професійної діяльності. До того ж, результат здобувачів за вибором відповіді «повністю задоволений» складає 14,6 %, тому взагалом можна констатувати, що більше 80 % здобувачів цієї спеціальності обрали позитивні відповіді на «задоволення вибором спеціальності».

Здобувачі, які навчаються на спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» мають наступні результати задоволеності в виборі майбутньої професії. За відповідями: «повністю задоволений» і «в основному задоволений» сума результатів склала 88,4 % (відповідно 27,9 % і 60,5 %). На думку психологів

такі дані можуть бути свідченням адекватного вибору здобувачами професії та задоволеності нею.

Процес самостійного входження у педагогічну професію характеризується багатьма показниками, один з найважливіших – формування професійної спрямованості на педагогічну діяльність у сфері фізичної культури і спорту, усвідомленості правильності вибору професії, відповідності своїх здібностей вимогам майбутньої професійної праці та її результативності.

Аналізуючи «індекс задоволеності» навчання здобувачами двох спеціальностей ми можемо стверджувати, що отримані показники відповідають *середньому рівню*. Так як показник (+1) виражає максимум задоволеності; (-1) максимум незадоволеності.

У здобувачів спеціальності А7 Фізична культура і спорт «індекс задоволеності» навчанням дорівнює +0,47, у здобувачів спеціальності А4.11 Середня освіта (Фізична культура) «індекс задоволеності» дещо вищий і відповідає +0,58 одиниць.

Формування готовності до професійної діяльності розглядається як мета та результат тривалого процесу підготовки спеціаліста, як формування готовності до виконання професійних функцій, як оволодіння компетенціями, що дозволяють вирішувати професійні завдання. Налаштованість на педагогічну діяльність в сфері фізичної культури і спорту проявляється в мотивах вибору однієї з фізкультурно-педагогічних професій, яка трансформується в мотивацію навчальної діяльності у ЗВО (Максимчук, 2016; Ільченко, 2017; Касарада, Чеханюк, Галицька, & Герасимюк, 2023).

Відповіді на питання «За якою спеціальністю Ви віддали би перевагу працювати після закінчення ЗВО?» представлені в табл.4.

Таблиця 4

Узагальненні результати відповідей здобувачів на питання «За якою спеціальністю Ви віддали би перевагу працювати після закінчення ЗВО?»

№ з/п	За якою спеціальністю Ви віддали би перевагу працювати після закінчення ЗВО?	Здобувачі 017 Фізична культура і спорт (n=37)	Ранг	Здобувачі 014 Середня освіта. (Фізична культура) (n=41)	Ранг
1	2	3	4	5	6
1.	Вчитель фізичної культури	5,4 %	3	17,1 %	2
2.	Викладач фізичного виховання	2,7 %	4-5-6-7	7,3 %	4-5-6-7
3.	Тренер з виду спорту	56,8 %	1	41,5 %	1
4.	Керівна посада в сфері фізичної культури і спорту	2,7 %	4-5-6-7	12,2 %	3

1	2	3	4	5	6
5.	Інструктор фізичної культури	0 %	8	0 %	8
6.	Інструктор з фітнесу	2,7 %	4-5-6-7	7,3 %	4-5-6-7
7.	Суддя з виду спорту	27,0 %	2	7,3 %	4-5-6-7
8.	Терапевт-реабілітолог, спортивний масажист	2,7 %	4-5-6-7	7,3 %	4-5-6-7

Результати отримані в ході дослідження свідчать про невідповідність між профілем підготовки здобувачів і бажанням працювати після закінчення ЗВО за спеціальністю А4.11 Середня освіта (Фізична культура). Так, 41,5 % бажають працювати – тренером з виду спорту, що відповідає першому рангу. Другим рангом є результат – вчитель фізичної культури (17,1 %). 12,2 % респондентів зазначили – «керівна посада в сфері фізичної культури і спорту». По 7,3 % респондентів обрали фах – «викладач фізичного виховання», «інструктор з фітнесу», «суддя з виду спорту», «терапевт-реабілітолог, спортивний масажист».

Показники відповідей респондентів спеціальності А7 Фізична культура і спорт розподілилися наступним чином. Найбільше (56,8 % здобувачів) віддали перевагу працювати після закінчення ЗВО «тренером з виду спорту». Другий ранг у здобувачі отримали відповіді – «суддя з виду спорту» (27 %), третій – «вчитель фізичної культури» (5,4 %). Всім іншим професійним спеціальностям віддали перевагу по одному респонденту (2,7 %): «викладач фізичного виховання», «інструктор з фітнесу», «керівна посада в сфері фізичної культури і спорту», «терапевт-реабілітолог, спортивний масажист».

Дискусія. Перед закладами вищої освіти, які мають педагогічне спрямування стоїть завдання професійної підготовки конкурентоспроможних спеціалістів, які в майбутньому будуть працювати в сфері фізичної культури і спорту та здатні здійснювати свою діяльність у закладах загальної освіти та позашкільних. Звідси важливим завданням вищої школи та педагогів є формування професійних мотивів навчання та зацікавленості в набутті нових знань, професійних умінь і навичок. Як стверджували Т.Ю. Круцевич, В.В. Петровський (2008), для формування позитивної мотивації навчально-професійної діяльності, здобувач повинен стати її суб'єктом: бути активним у пізнавальній діяльності; виявляти ініціативу щодо вибору шляхів і змісту самоосвіти; орієнтуватися на своє майбутнє, будувати свою особисту діяльність.

Проблема підготовки фахівців з фізичної культури і спорту привертає увагу багатьох дослідників, адже залучення до занять спортом, фізичною культурою – це шлях спрямований на розвиток особистості та до оздоровлення нації, а під час російсько-української війни – навіть запорука виживання.

Аналізуючи мотиви вибору та вступу до педагогічного закладу вищої освіти ми прийшли до висновку, що деякі здобувачі не відповідають вимогам педагогічної діяльності. Це підтверджується низкою досліджень, наприклад, Ігнатова О.М. (2024) вивчаючи проблему педагогічної ідентичності – мотивація вибору професії, визначила, що відповідно до опитування тільки від 30 до 35 % абітурієнтів, які вступили до педагогічного закладу позитивно ставляться до професії вчитель.

Відповідно до літературних джерел (Оноприєнко, 2007; Шклярук, & Мирончук, 2015; Максимчук, 2016; Согоконь, & Донець, 2023) ми з'ясували, що рівень педагогічної компетентності майбутніх спеціалістів фізичної культури – визначається в поєднанні якості знань, рухових умінь, навичок і рівня вмотивованості до навчання, підвищення рівня професійності та розуміння сучасних вимог суспільства до майбутніх фахівців, які будуть працювати в сфері фізичної культури і спорту.

Важливо зазначити, що професія педагога – одна із головних у сучасному світі. Від його зусиль, майстерності та компетенції залежить майбутнє суспільства. Отже, проблема вибору педагогічної професії завжди актуальна, насамперед в умовах демократизації суспільства, зміни структури і змісту освіти та її гуманізації. Тому дуже важливо, що педагогами ставали за покликанням.

Додамо, що педагогічна освіта повинна відображати реальну, а не ідеалізовану картину професії педагога. Це може зрештою допомогти здобувачам сформувати реалістичні очікування від навчання та зробити їх ще краще підготовленими до майбутньої професії фахівця в сфері фізичної культури і спорту.

Висновки. Визначальним компонентом вибору вищого навчального закладу, вибору спеціальності, задоволеності в освітньому процесі є мотивація, потреби, цілі. Ці складники обумовлені освітньою діяльністю, змістом і методами навчання, формування у здобувачів бажання навчатися протягом всього життя.

Аналіз даних у ході дослідження дозволив виявити, що мотиви вибору вищого закладу освіти здобувачами, які навчаються на різних спеціальностях у педагогічному університеті на факультеті фізичного виховання і спорту не мають істотних відмінностей. Так, домінуючим серед мотивів, що визначає вибір ЗВО можна виділити «зацікавленість до професійної діяльності», та «впевненість у своїх здібностях до цієї професії», що дозволяє припустити, що існує досить висока професійна спрямованість у здобувачів майбутніх тренерів і вчителів.

У ході дослідження визначено, що основними мотивами вибору спеціальності є: «любов до спорту» та «бажання стати тренером». При цьому

значущість всіх мотивів не має суттєвих відмінностей між здобувачами різних спеціальностей і освітньо-професійних програм.

Третій ранг у відповідях здобувачів факультету зайняв мотив «любов до дітей». Це свідчить про необхідність подальшого покращення організації та підвищення якості профорієнтації для вступу на ОПП для подальшого отримання професії педагога з фізичної культури.

Тому ми можемо визначити, що відбір абітурієнтів повинен забезпечувати вступ на факультет фізичного виховання і спорту молоді з високою загальноосвітньою та спортивною підготовкою із завдатками та схильностями до педагогічної діяльності, які мають повне уявлення про практичну роботу за фахом.

Перспектива подальших досліджень передбачається у вивченні мотивації здобувачів, спеціальності А4.11 Середня освіта (Фізична культура) та А7 Фізична культура і спорт до навчання та професійного розвитку під час практичних занять.

Автор зазначає про відсутність конфлікту інтересів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар, Г. (2022). Мотиваційний фактор як невід’ємна складова під час вибору майбутньої професії у сфері фізичної культури і спорту. *Серія: Педагогічні науки*, (3), 256–264.

2. Гоулд, Д., & Венберг, Р. (2001). *Психологія спорту* (Г. Ложкін, наук. ред.). Олімпійська література.

3. Грецький, О. (2013). Особливості формування та підтримки мотивації до занять спортом. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*, (17), 126–135.

4. Добринський, В., & Мудрик, Ж. (2013). Мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх учителів фізичного виховання до професійної діяльності. *Молодіжний науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання і спорт*, 26–30.

5. Жданюк, Л. О. (2019). *Ставлення до навчання у студентів з низьким рівнем академічної мотивації* (Автореф. дис. канд. психол. наук, спец. 19.00.07). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

6. Ігнатова, О. М. (2024). Педагогічна ідентичність: мотивація вибору професії. *Наукові інновації та передові технології*, 3(31), 1006–1016.

7. Ільченко, С. (2017). Мотивація до занять спортом і відвідування занять з фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, (1), 15–19.

8. Касарда, О. З., Чеханюк, Л. О., Галицька, А. Б., & Герасимюк, П. П. (2023). Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*, 11(171), 87–90.
9. Кричфалушій, М. В., & Соляник, Ю. М. (2012). Уявлення студентів-першокурсників про пріоритетні ціннісні орієнтації вчителя фізичної культури. *Молодіжний науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання і спорт*, (6), 92–95.
10. Круцевич, Т. Ю., & Петровський, В. В. (2008). Фізичне виховання як соціальне явище. У Т. Ю. Круцевич (Ред.), *Теорія і методика фізичного виховання* (Т. 1, с. 27–46). Олімпійська література.
11. Максимчук, І. (2016). Експериментальна перевірка моделі розвитку педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, (1), 117–123.
12. Онопрієнко, О. В. (2007). Критерії та рівні сформованості базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*, (115), 73–79.
13. Согоконь, О., & Донець, О. (2023). Підвищення професійної підготовки та впровадження моделі формування професійної компетентності сучасного вчителя фізичної культури. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (1), 13–21.
14. Чернишенко, Т. М., & Зацерковна, Л. М. (2001). Мотивація вибору вузу і спеціальності студентами факультету фізичного виховання. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 274–279.
15. Шклярчук, О., & Мирончук, Н. М. (2015). Мотиви вибору педагогічної професії студентами університету. У С. С. Вітвицька & Н. М. Мирончук (Ред.), *Професійна підготовка фахівців у системі неперервної освіти* (с. 313–315). Житомир.
16. Тригуб, І. П. (2014). Мотивація студентів як один з факторів успішної професійної підготовки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, (48), 315–318.
URL: <https://naub.oa.edu.ua>

REFERENCES

1. Gonchar, H. (2022). Motivational factor as an integral component in choosing a future profession in the field of physical culture and sports. *Series: Pedagogical Sciences*, (3), 256–264.

2. Gould, D., & Weinberg, R. (2001). *Foundations of sport and exercise psychology* (H. Lozhkin, Sci. Ed.). Olympic Literature. (перекладна назва українського видання)
3. Gretskeyi, O. (2013). Features of the formation and maintenance of motivation for sports participation. *Bulletin of the Precarpathian University. Series: Physical Culture*, (17), 126–135.
4. Dobrynskyi, V., & Mudryk, Zh. (2013). Motivational and value-based attitudes of future physical education teachers toward professional activity. *Youth Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. Series: Physical Education and Sport*, 26–30.
5. Zhdaniuk, L. O. (2019). Attitudes toward learning among students with a low level of academic motivation (Extended abstract of PhD dissertation, specialty 19.00.07). H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.
6. Ihnatova, O. M. (2024). Pedagogical identity: Motivation for choosing a profession. *Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 3(31), 1006–1016.
7. Ilchenko, S. (2017). Motivation for sports activities and attendance of physical education classes among students of pedagogical specialties. *Theory and Methods of Physical Education and Sport*, (1), 15–19.
8. Kasarda, O. Z., Chekhaniuk, L. O., Halytska, A. B., & Herasymiuk, P. P. (2023). Formation of readiness of future physical education teachers for professional activity. *Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University*, 11(171), 87–90.
9. Krychfalushii, M. V., & Solianyk, Yu. M. (2012). First-year students' perceptions of priority value orientations of a physical education teacher. *Youth Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. Series: Physical Education and Sport*, (6), 92–95.
10. Krutsevykh, T. Yu., & Petrovskyi, V. V. (2008). Physical education as a social phenomenon. In T. Yu. Krutsevykh (Ed.), *Theory and methodology of physical education* (Vol. 1, pp. 27–46). Olympic Literature.
11. Maksymchuk, I. (2016). Experimental verification of a model for developing pedagogical mastery of future physical education teachers. *Physical Culture, Sport and Health of the Nation*, (1), 117–123.
12. Onopriienko, O. V. (2007). Criteria and levels of formation of basic professional competencies of future physical education teachers. *Bulletin of Cherkasy University. Series: Pedagogical Sciences*, (115), 73–79.
13. Sohokon, O., & Donets, O. (2023). Improving professional training and implementing a model for forming professional competence of a modern physical education teacher. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (1), 13–21.

14. Chernyshenko, T. M., & Zatserkovna, L. M. (2001). Motivation for choosing a higher education institution and specialty by students of the faculty of physical education. *Physical Culture, Sport and Health of the Nation*, 274–279.
15. Shkliaruk, O., & Myronchuk, N. M. (2015). Motives for choosing the teaching profession by university students. In S. S. Vitvytska & N. M. Myronchuk (Eds.), *Professional training of specialists in the system of lifelong education* (pp. 313–315). Zhytomyr.
16. Tryhub, I. P. (2014). Student motivation as one of the factors of successful professional training. *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series: Philological*, (48), 315–318.

Стаття надіслана до редколегії 06.11.2025 р.
Статтю рекомендовано до друку 17.12.2025 р.